

КРУГЛИЙ СТІЛ ДО ДНЯ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ «НАЦІОНАЛЬНІ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ – ІСТОРИЧНІ ПОДІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ У ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ КОНТЕКСТІ»

22 січня 2025 року у приміщенні Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України (вул. Генерала Алмазова, 8, конференц-зал) відбувся круглий стіл до Дня Соборності України «Національні спільноти України – історичні події та сучасність у загальнодержавному контексті». Організували й успішно провели цей науковий захід Рада національних спільнот України (далі – РНСУ) та Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України (далі – ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України).

До роботи круглого столу долучилася поважна делегація НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка у складі директора, доктора філософських наук, професора Романа Додонова, заступника директора, доктора історичних наук, старшого наукового співробітника Надії Гаврилюк, кандидата історичних наук, старшого дослідника, старшого наукового співробітника Юрія Фігурного.

Модерував роботу круглого столу Олег Зарубінський, професор політології, віце-президент Київського міжнародного університету. Учасники представницького форуму розпочали свою роботу із вшанування хвилиною мовчання пам'яті всіх захисників і захисниць України, які загинули внаслідок російської збройної агресії.

З вітальним словом до учасників наукового заходу звернулися: Олександр Майборода, член-кореспондент НАН України, заступник директора з наукової роботи ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН

України; Ашот Аванесян, голова Громадської організації «Рада національних спільнот України», голова Національного конгресу вірмен України; Наталія Олійник, асистентка проекту Офісу Ради Європи в Україні «Підтримка впровадження європейських стандартів щодо боротьби з дискримінацією та прав національних меншин в Україні»; Максим Ткаченко, народний депутат України; Павло Фролов, народний депутат України; Олександр Осіпов, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Андрій Чесноков, заступник Міністра молоді та спорту України; Ігор Лоссовський, заступник голови Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (далі – ДЕСС); Валерій Марченко, ректор Національної академії керівних кадрів культури й мистецтв; Ігор Балуба, керівник експертної групи з розвитку системи кваліфікації та освіти дорослих директорату вищої освіти та освіти дорослих МОН України; Василь Келіогло, заступник голови Ради громадських об'єднань національних меншин України ДЕСС, президент Всеукраїнської ГО «Союз гагаузів України» та Олександр Семененко, представник Київської міської державної адміністрації. За дорученням Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука Максим Ткаченко відзначив почесними грамотами Верховної Ради України низку провідних діячів РНСУ, зокрема Сергія Петкова, доктора юридичних наук, професора, заступника голови РНСУ, голову ГО «Товариство дружби «Україна – Болгарія» імені Юрія Івановича Седих».

Після привітань були заслухані дві наукові доповіді. Олег Калакура, доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України у своїй промові «Кристалізація національної культури в Україні в умовах війни» проаналізував виклики, які постали перед Українською державою та її громадянами у часи жорстоких випробувань. Олег Ярославич, зокрема, наголосив: «Наразі є потреба переоцінки деяких застарілих положень та створення нових наративів. Соборність – це не лише збирання всіх українських етнографічних земель в одній державі, це й об'єднання всіх її громадян в українську політичну (громадянську) націю. Українська громадянська нація потребує єдності всіх її громадян. Соборна культура ґрунтується на українській культурі й культурах національних спільнот. Гасло Помаранчевої революції «Схід і Захід – разом!», на жаль, не було повністю реалізовано. «Єдність у різноманітті» з гасла має стати дороговказом розвитку Української держави. Людина – це головна цінність громадянського суспільства! Питання множинності українського громадянства має об'єднувати, а не роз'єднувати українську громадянську націю... Після завершення війни треба буде вирішувати низку проблем, серед них – деколонізація й декомунізація на деокупованих територіях, перспективи розвитку української мови тощо. Соборна культура, як і соборність, мають стати константою для розвитку Української держави та української громадянської нації».

Валерій Новородовський, кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, у доповіді «Витоки

соціальної згуртованості українського суспільства в умовах війни» охарактеризував ті проблеми, вирішення яких сприятиме консолідації української політичної нації. Валерій Вікторович зазначив: «Абсолютна єдність є лише на цвинтарі! Треба вміти гуртуватися й шукати порозуміння. Російсько-українська війна стала потужним викликом для українського суспільства, перевіркою на міцність його єдності. На жаль, українське суспільство в умовах війни виснажується, є нагальна потреба у його перезавантаженні. Російсько-українська війна ведеться не лише військовими засобами, а й шириться в інформаційному полі. Ворог використовує інформацію як зброю у боротьбі з українським суспільством. Громадянська освіта, політична освіта, інформаційна гігієна – це все важливі складові протидії ворожій пропаганді. Ми не маємо вестися на ворожі вкиди, фейки й брехню, які знищують українську єдність. Соборність має бути не лише у гаслах, а й у діях і справах!».

Після виголошення доповідей (до 10 хвилин) розпочалися виступи учасників наукового заходу (до 3 хвилин), таке жорстке обмеження у часі не завжди сприяло в оприлюдненні виступаючими всіх своїх наративів.

Роман Додонов, доктор філософських наук, професор, директор НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, у виступі «Соборність України: духовні коріння та сучасне звучання» наголосив на таких головних аспектах: «По-перше, окрім історичного підґрунтя терміна «Соборність України» (IV Універсал Центральної Ради (22 січня 1918 р.), яким проголошувалася незалежність Української Народної Республіки, та Акта Злуки Української Народної

Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки, що відбулося 22 січня 1919 р., є ще й духовне і релігійне значення соборності. Цей термін вперше з'явився у релігійних християнських практиках як алгоритм узгодження істини. Саме на таких зібраннях (соборах) помісних, вселенських, узгоджувалися догмати віри. Тому соборність – це духовне, це те, що об'єднує людей у межах цілісного буття. По-друге, соборність України – це територіальна цілісність України у кордонах 1991 року. Якщо раніше єдналися УНР та ЗУНР, то сьогодні ми маємо на увазі Схід і Крим. По-третє, соборність України – це духовна єдність, єдність сердець, єдність у різноманітті. В певному відношенні і наш круглий стіл – це також Собор, це зібрання рівних!».

Тігран Хачатрян, представник ГО «Спілка вірмен України» в Раді громадських організацій національних меншин (спільнот) України, у доповіді «Представники національних меншин у Збройних силах України» відзначив, що наразі всі представники національних спільнот України захищають Українську державу від російських загарбників. «Кожен з нас – це пазл в єдиній багатоманітній картині, ім'я якої – Україна! Хочу подякувати всім захисникам і захисницям, які стали на її захист!» – наголосив виступаючий.

Володимир Лейсле, голова Ради німців України у виступі «You are Ukraine. We are Ukraine» – роль національних меншин України та української діаспори у світі: спільний потенціал для розвитку та міжнародної підтримки (на прикладі ФРН, німецької меншини в Україні та української діаспори в Німеччині) розкрив потенціал співпраці між Берліном і Києвом у вирішенні цієї нагальної проблеми. Він повідомив, що наразі,

за приблизними підрахунками, у ФРН мешкає близько 1 млн. 140 тис. громадян України, у свою чергу в Українській державі проживає понад 33 тис. українців німецького походження, тому є потреба у створенні Будинку національностей, який міг би стати важливим хабом для обміну досвідом й налагодження взаємовигідних зв'язків.

Ескендер Барієв, голова Громадської ради при ДЕСС, голова правління Кримськотатарського ресурсного центру, член Меджлісу кримськотатарського народу, у промові «Реалізація прав корінних народів та національних меншин як фактор національної єдності і Соборності України» наголосив, що соборність – це українська політична нація. Боротьба з окупантами розпочалася ще на початку 2014 р., коли кримськотатарський народ одним із перших почав відстоювати територіальну цілісність і єдність України. Збереження й розвиток національних спільнот України сприяють консолідації української політичної нації. На його думку, після завершення російсько-української війни має розпочатися комплексна й системна реінтеграція тимчасово окупованих територій, її головним чинником стане українізація разом з деколонізацією, декомунізацією та євроінтеграцією.

Ровшан Сурхай Огли Тагієв, голова Об'єданого конгресу азербайджанців України, президент Асамблеї національностей України, у виступі «Національні спільноти України у волонтерському русі» ознайомив присутніх з особливостями волонтерства під час російсько-української війни.

Людмила Коваленко, голова Ради представників громадських об'єднань корінних народів, національних меншин

України при МОН України, керівник благодійної організації «Німецький Дім-Київ», у доповіді «Специфіка освітнього процесу в середовищі національних спільнот в умовах війни» відзначила, що освіта є важливим інструментом об'єднання й зміцнення національних спільнот України, в умовах російсько-української війни дуже загострилося багато проблем, одна з яких – брак фінансування важливих освітніх проектів. «Вимушений виїзд за кордон мільйонів громадян Української держави значно посилив ризики послаблення ідентичності як етнічних українців, так і національних спільнот України, тому актуалізація освітнього процесу в середовищі національних спільнот в умовах війни допоможе зберегти їм свою самобутність, оскільки освіта – це основа соборності», – наголосила виступаюча.

Сергій Петков, доктор юридичних наук, професор, заступник голови Ради національних спільнот України, голова ГО «Товариство дружби «Україна – Болгарія» імені Юрія Івановича Седих», у виступі «Підтримка освітніх ініціатив національних меншин міжнародними партнерами» ознайомив учасників круглого столу з особливостями співпраці громадських об'єднань національних спільнот України з міжнародними партнерськими організаціями в умовах російсько-української війни.

Олексій Ляшенко, кандидат історичних наук, науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, у промові «Фактор кримських татар як корінного етносу Криму при формуванні сучасного державного устрою України» проаналізував діяльність кримли під час війни. Виступаючий наголосив, що «наразі злочинна російська влада претендує

на п'ять регіонів України (Крим, Донецька, Луганська, Запорозька й Херсонська області), але саме Крим став першою українською територією, загарбаною окупантами, лише Меджліс кримськотатарського народу послідовно відстоює територіальну цілісність і єдність України, відкидаючи пропозиції деяких іноземних політиків про досягнення миру з державою-агресором за рахунок території Української держави».

Юлія Кондур, керівник Ромського жіночого фонду «Чіріклі», у виступі «Регіональні ініціативи підтримки ромської спільноти» проінформувала присутніх про діяльність фонду «Чіріклі» й, зокрема, зазначила: «Освіта – головний напрямок нашої діяльності. Ми активно налагоджуємо співпрацю з ромськими організаціями в країнах Європейського Союзу. Молодь – це майбутнє України, тому збереження ромської культури й інтеграція ромів до українського суспільства посилить єдність і Соборність України!».

Олена Арутюнян, голова ГО «Центр розвитку національних культур «Єдина родина» (м. Кропивницький), у доповіді «Проблемні питання організації діалогу між представниками національних спільнот та державними органами» окреслила головні питання, які заважають дієвій комунікації між ними. Пані Олена наголосила, що є потреба надання виборчих квот представникам національних спільнот України, залучення їх до проведення спільних тренінгів, фестивалів, кінопоказів тощо, а також збільшення фінансування органами місцевого самоврядування регіональних осередків національних спільнот України.

Емад Абу Алруб, доктор філософії,

президент ГО «Український центр діалогу та комунікацій», у виступі «Співпраця Українсько-Арабської ділової ради та Українського центру діалогу та комунікацій» окреслив головні досягнення організації та підтвердив вагому роль РНСУ у збереженні єдності й соборності України.

Діалло Ісса, президент ГО «Африканська Рада в Україні», у доповіді «Досвід діяльності ГО «Африканська Рада в Україні» з інтеграції мігрантських груп з Африканського континенту» проінформував присутніх про діяльність організації та її перспективи.

Костянтин Мусенко, член ГО «Центр розвитку національних культур «Єдина родина», у виступі «Захист та соціальна інтеграція ромської національної меншини в Україні» відзначив недостатній рівень освіти ромів, їх обмежений доступ до освіти, ринку праці, необхідність більш системної інтеграції ромів в освітній простір України.

Людмила Чижевська, голова президії Громадської спілки «Чеська національна рада України», доктор економічних наук, професор, у промові «Роль національних спільнот України в організації її підтримки з боку історичних батьківщин під час війни» проаналізувала стратегію й тактику взаємодії діаспор з їх материнськими країнами та акцентувала увагу присутніх, що РНСУ може стати платформою для контактів української влади з представниками країн-партнерів Європейського Союзу й НАТО.

Наталія Кочан, кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, у виступі «Політика Румунської православної церкви з відновлення юрисдикції в Україні та її локальна

експлікація (на прикладі усипальниці Буковинських митрополитів, м. Чернівці)» окреслила головні складові діяльності Румунської православної церкви щодо повернення свого впливу на українських землях.

Омена Амоко Давід Івадра, виконавчий директор ГО «Ранганатха», у доповіді «Забезпечення культурних та мовних прав меншин в умовах воєнного стану» проаналізував шляхи покращення культурних і мовних прав представників національних спільнот України. Учасники круглого столу були вражені вишуканою українською мовою доповідача.

Світлана Цех, керівник німецького молодіжного центру «Дойче Квелле», у виступі «Збереження етнокультурного розмаїття України у процесі її європейської інтеграції» проаналізувала стратегію й тактику задля досягнення цієї шляхетної мети. Пані Світлана наголосила, що 27 грудня 2024 року відбулася зустріч Президента України Володимира Зеленського із високоповажними представниками національних спільнот і корінних народів України, вагомим підсумком цієї зустрічі стало підписання Президентом України Указу про започаткування Дня міжнаціональної злагоди і культурного розмаїття, який щороку відзначатиметься на державному рівні 21 травня.

Світлана Зайцева-Великодна, голова Одеського ім. А. Міцкевича відділення Спілки поляків України, у доповіді «Участь військовослужбовців – представників національних спільнот у забезпеченні обороноздатності Української держави» охарактеризувала звичайний чин представників національних спільнот, які долучилися до лав Сил оборони України, боронячи від рашистів Українську державу. Зокрема, пані

Світлана наголосила, що поляки, як громадяни Української держави, так і громадяни Польської держави, героїчно воюють за Україну під історичним гаслом «За нашу і вашу свободу!» («*Za wolność naszą i waszą*»). Свій виступ Світлана Зайцева-Великодна завершила словами: «Світла пам'ять Героям!».

Олексій Францкевич, директор благодійної організації «БФ «Вільна Білорусь», у виступі «Актуальність проблематики добровольців-іноземців, які воюють в Україні, та членів їх сімей» виокремив низку важливих питань, які потребують негайного вирішення. Зокрема, пан Олексій зазначив, що День Соборності України – це свято всіх громадян Української держави, які її боронять від російських загарбників. Також, наголосив виступаючий, є нагальна потреба у створенні дієвих майданчиків для обговорення питань щодо громадян Білорусі, які воюють за Україну, задля посилення їх правової, соціальної та фінансової захищеності.

Марія Харакоз-Лапеева, голова Координаційної ради з питань молоді РНСУ, у доповіді «Перспективи діяльності молодіжного сектору Ради національних спільнот України» проаналізувала наявний стан та окреслила майбутні напрямки розвитку молодіжної організації РНСУ.

У своєму заключному слові організатор і промоутер круглого столу до Дня Соборності України «Національні спільноти України – історичні події та сучасність у загальнодержавному контексті», заслужений діяч культури України Ашот Аванесян подякував його учасникам за продуктивну й системну роботу, відзначивши, що відбулося комплексне осмислення заявленої проблематики, у

публічному обговоренні взяли участь представники органів законодавчої та виконавчої влади Української держави, поважні й шановані діячі національних спільнот України, провідні науковці та лідери думки української громадськості. Також Ашот Дадікоєвич наголосив: «Рада національних спільнот України висловлює Президенту України Володимирі Зеленському глибоку повагу та щире вдячність за увагу, яку він приділяє питанням міжетнічної злагоди та культурного розмаїття в нашій державі. 27 грудня 2024 року відбулась доленосна зустріч Президента України із представниками національних спільнот і корінних народів України. Особливо цінним результатом зустрічі стало підписання відповідного Указу Президентом України Володимиром Зеленським про започаткування Дня міжнаціональної злагоди і культурного розмаїття, який щороку відзначатиметься в Україні 21 травня. Це рішення є визнанням багатокультурності нашої країни, її соборності та вагомим кроком до її об'єднання, заснованого на взаємній повазі, гармонії та співпраці. Це демонстрація того, що кожен громадянин Української держави, незалежно від свого етнічного походження чи культурних традицій, є невід'ємною частиною великої української родини. Це важливий крок довіри, який зміцнює віру у взаєморозуміння й підтримку між усіма народами, що живуть у нашій державі. Члени Ради національних спільнот України переконані, що лише спільна праця, взаємоповага і толерантність є запорукою стабільного і мирного майбутнього для всіх громадян України. Запевняю, що члени Ради національних спільнот України й далі будуть докласти всіх зусиль для зміцнення злагоди

у суспільстві, розвитку культурного діалогу та підтримки нашої країни на шляху до процвітання. Відтепер День міжнародної злагоди і культурного розмаїття відзначатиметься щороку 21 травня. Рада національних спільнот України йшла до цієї важливої для всіх нас знакової події понад 30 років! Вітаю усіх представників національних спільнот і корінних народів України! Вітаю усіх громадян Української держави зі

святом – Днем Соборності України! Слава Україні! Героям слава!».

Юрій ФІГУРНИЙ

orcid.org/0000-0002-6463-0920

кандидат історичних наук,

старший дослідник,

старший науковий співробітник

НДІ українознавства

КНУ імені Тараса Шевченка